

Serdar Korucu: Ermeni Katliamları ve Soykırımına Karşı Çıkan İtalyalılar

Posted on 15/04/2019

Osmanlı İmparatorluğu topraklarında, Ermeni Soykırımı öncesinde, 1894 ve 1895-1897 yıllarında Ermenileri hedef alan katliamlar tüm Avrupa'da olduğu gibi İtalya'da da tartışılıyordu.

Hayagitak Yayınevi tarafından yayımlanan, Albert İsoyan'ın basıma hazırladığı ve Dr. Hakob Çakıryan tarafından 2013'te Türkçeye kazandırılan "Kara Kitap-Ünlü Yabancıların Gözüyle Türk Mezalimi ve Ermeni Soykırımı" kitabında katliamları gündemine alan ilk isimlerden biri olarak İtalyalı anarşist Amilcare Cipriani bulunuyor.

"Ermenilerin Osmanlı'yı baştan başa sulayan masum kanı"

Cipriani, 1899'daki konuşmalarında Ermeni katliamlarını "1894-1896'nın tüm dünyayı derinden yaralayan, o güne kadar görülmemiş derecede korkunç, haince tezgahlanmış, alçakça tasarlanmış bir imha planı" diye tanımlıyor, "Sultanın kana susamış haydutları, yaşına, cinsiyetine bakmaksızın 300 bin mazlumu hunharca katlettiler" diyordu.

İtalyalı anarşistin eleştirilerinin hedefinde kendi ifadesiyle "Avrupa'yı idare eden katı ruhlu gaddar siyasiler" de vardı: "Ermenilerin Osmanlı İmparatorluğu'nu baştan başa sulayan masum kanı, medeni denilen devletlerin üstüne de sıçramıştı ama bunlar çıkar hesaplarıyla Sultanı teşvik edip topyekûn bir halkı katletmesine göz yumdular."

Amilcare Cipriani, Ermenilere ise çözüm olarak tek bir tavsiyesi vardı: İhtilal ve direniş. Bu

mücadele için katliamlar sırasındaki kayıplarını işaret ediyordu: “Eğer siz hunharca katledilen 300 bin kardeşinizi bir ihtilal uğruna feda etseydiniz, hürriyetinize çoktan kavuşmuş olurdunuz.”

Ermenilere direnişi tavsiye edenler arasında İtalya'nın milli kahramanı Giuseppe Garibaldi'nin küçük oğlu Ricciotti Garibaldi de vardı. Garibaldi, 27 Mart 1899'da yaptığı çağrısında Barış Konferansı'nın çözüm getirmeyeceğini söylüyordu:

“Türk boyunduruğu altında inleyen diğer halklar gibi Ermeniler de, eğer hür olmak istiyorlarsa, adil ve insani olan bu hakkı silahla talep etmelidir.”

Ricciotti Garibaldi, “Bu yapıldığı takdirde ben ve benim dostlarım, gönlümüzü bağladığımız bedbaht Ermeni halkının hizmetine girmeye hazırız” diyerek Ermenilere yardım sözü de vermekteydi.

Roma Kraliyet Üniversitesi hocalarından İtalyalı yazar ve dilbilimci Angelo Gubernatis, 1903 yılındaki “Ermenistan uğruna” konuşmasında, İtalyalılar ve Ermeniler arasındaki yüzlerce yıllık yakın ilişkiye dikkat çekiyor, ardından sözü katliamlara getiriyordu. Hedefinde İstanbul yönetimi ve Hamidiye Alayları vardı:

“Parthlar Romalıların amansız düşmanıydı. İşte bugün o Parthların soydaşı Kürtleri, Ermenilerin barbar ve azılı düşmanı olan bu yabani başıbozuk eşkiya çetelerini Bab-ı Ali Ermeni kırmaya teşvik etmekte.”

“Zenginlikleri yok ederken...”

İtalyalı Yahudi psikiyatr ve antropolog Cesare Lombroso da 1907'de yaptığı konuşmasında “Kürtlerin Ermenistan'da önceden düşünülmüş olarak, belirli aralıklarla Türk hükümetinin

açık onayı doğrultusunda sergiledikleri vahşet Avrupa’da yüreği insanlık için çarpan herkesi derinden etkilemektedir” diyordu.

Bu katliamların “sanayinin geliştiği, ticaretin makbul görüldüğü yegane vilayeti kendi elleriyle harabeye çevirmekte” olduğunu söyleyen Lombroso, İstanbul yönetiminin imha politikasını eleştiriyordu: “Türk hükümeti sahip olduğu zenginlikleri kendi rızasıyla yok ederken acaba yangın seyredilemek için oturduğu evi kundaklayan delinin davranışlarını taklit etme gayreti içinde değil midir?”

1890’lardaki Ermeni katliamları ve 1909 Adana Katliamı sonrasında 1915’te başlayan Ermeni Soykırımı, İtalya’nın gündeminde kalmayı sürdürecekti. Bir dönem başbakanlık görevinde de bulunan İtalyan siyasetçi Luigi Luzzatti, 1919’da İtalyan Parlamentosu’na sesleniyor, kendi deyimiyle “şehit halkların sayılarını ve sıralamasını ayrıntılarıyla sunmayacağını” söylüyor ancak bir noktanın altını çiziyordu: “Musevilerden sonra ilk sırayı Ermeniler almalıdır. Ermeniler kendilerini mağduriyetin ezeli kurbanı sayabilirler.”

1. Dünya Savaşı dönemini, “Mesuliyetinin kime ait olduğu bilinen o korkunç savaş, tarihte eşine rastlanmayan Ermeni katliamıyla başlamış olup, Ermenilerin başka bir katliamıyla son bulmaktadır” diye anlatan Luzzatti, soykırımla ilgili “Türkler, Almanya’nın gözü önünde, belki de teşvikiyle kendi cinayet makinaları olan Kürtleri Ermenilerin katline kışkırttılar” diyordu.

Luigi Luzzatti’ye göre “bu halkın barışa kavuşması, 1915’in yaralarının sarılması ve hükümdarların mağdur uluslara karşı tezgahladıkları komplonun izlerinin silinmesi amacıyla” bir yol vardı, o da “üçlü istibdat” dediği, Ermenilerin Türk-Rus-İran hakimiyetinden kurtarılması yani özgür bir Ermenistan’ın kurulması olacaktı. Ermenistan kendisinin bu konuşması sonrasında kurulacaktı ancak tarih Luigi Luzzatti’nin öngördüğü gibi yazılmayacaktı.

“Konsolosluk araya girdi”

Tüm bu isimlerin yanı sıra 1915’e şahit olup anılarına soykırıma dair tarih yazımında sıklıkla atıfta bulunulacak bir İtalyalı da vardı: Trabzon’daki İtalyan Konsolosu Giacomo Gorrini.

Gorrini, Trabzon’da konsolostu ancak yetki alanına kendi ifadesi ile “Rus-Türk sınırından İstanbul’a komşu kazalara kadar fiilen bütün Karadeniz kıyı bölgesi ile Küçük Asya’nın iç kesimlerinde yer alan ve esas olarak Türkler, Ermeniler ve Kürtlerin yaşadığı ancak dağınık olarak İranlılar, Ruslar, Rumlar ve Arapların da bulunduğu beş vilayet gidiyordu.

Giacomo Gorrini’nin 25 Ağustos 1915’te Roma’da “Il Messaggero” gazetesinde yayımlanan röportajı, James Bryce ve Arnold Toynbee’nin, Ayşe Günaysu tarafından Türkçeye kazandırdığı ve Ara Sarafian’ın yayına hazırladığı “Osmanlı İmparatorluğu’nda Ermenilere Yapılan Muamele 1915-1916” kitabında da yer alıyor.

Konsolos Gorrini, İtalya’ya döndükten sonra verdiği röportajında soykırım sürecinde İtalya Konsolosluğu’nun özellikle de kadınlar ve çocuklar için araya girdiğini anlatıyordu:

“Konsolosluk araya girdi, hiç değilse kadın ve çocukları kurtarmaya çalıştı. Aslında bakılırsa ilk bakışta çok sayıda kişinin tehcirden muaf tutulmasını sağladık ancak İttihat ve Terakki Komitesi’nin mahalli teşkilatının müdahalesi ve İstanbul’dan gelen yeni emirler nedeniyle daha sonra vaatler tutulmadı. Bu gerçek bir imha hareketi, masum insanların katledilmesiydi.”

Gorrini, Osmanlı topraklarından ayrılmadan önce Trabzon’daki Ermeni nüfusun da neredeyse tamamen yok edildiğini ifade ediyordu: “Trabzon’da Gregoryen, Katolik ve Protestan 14 bin kadar Ermeni vardı ve bunlar hiçbir zaman düzen bozucu hareketlerde bulunmamış, ya da polisin toplu tedbirler almasına neden olacak bir şey yapmamışlardı. Ben Trabzon’dan ayrıldığımda onlardan geriye yüz kişi bile kalmamıştı.”

Giacomo Gorrini, 23 Temmuz'da ayrıldığı Trabzon'daki son hatıralarını ise şöyle anlatacaktı:

“Kent; ağıtlar, gözyaşları, ayrılıklar, lanetler, çok sayıda intihar, korkudan ani ölümler, ani delirmeler, ateşe vermeler, şehrin ortasında kurbanların kurşuna dizilmesi, köylerde ve şehirde zalimce yapılan ev aramaları, her gün sürgün yollarında karşılaşılan yüzlerce ceset; zorla Müslüman yapılan ya da diğerleriyle birlikte sürgüne çıkarılan genç kadınlar, ailelerinden ya da Hristiyan okullarından koparılıp alınan ve zorla Müslüman ailelere dağıtılan ya da yüzlercesi üzerlerinde gömleklerinden başka hiçbir şey olmadan teknelere doldurulup Karadeniz'e ve Değirmendere nehrine dökülen ve boğdurulan çocuklar - işte bunlar bende Trabzon'dan kalan ve silinmeyen, aradan bir ay geçmesine rağmen ruhumu acılar içinde bırakan ve aklımı kaçırma noktalarına kadar getiren son anılar.”

Bugün İtalya'nın Ermeni Soykırımı'nı resmen kabul edip etmeyeceği tartışılıyor olsa da, 2008 yılında İtalya'nın Padova şehrinde açılan “Doğrular Bahçesi”nde Ermeni Soykırımı'na ilişkin üç kişi için dikilen levhalardan biri de, Ayşe Nur Zarakolu ve Arnim Theofil Wegner ile birlikte soykırımı şahit olan İtalyan konsolosu Giacomo Gorrini'ye ait.

Kaynak: Bianet.org